

рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються доквілля. Щодо України, то в нашій державі був прийнятий закон Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року. Мета Програми повною мірою відповідає сучасним європейським принципам сталого розвитку – забезпечення нагальних потреб умінеральних ресурсах без ризику позбавлення майбутніх поколінь у забезпеченні їх потреб. Проблема розвитку мінерально-сировинної бази України, як матеріальної основи зростання національної економіки, потребує зваженого системного підходу, оптимальним варіантом якого є збалансоване використання ресурсів держави і приватного бізнесу та запровадження інноваційно-інвестиційного механізму надрокористування.

Кудін С.В.

*Академія праці і соціальних відносин ФПУ,
доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційно-правових
дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОСТОРОВІ ТА ЧАСОВІ МЕЖІ ІСТОРИЧНО-ПОРІВНЯЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Ф.І. ЛЕОНТОВИЧА ТА М. Ф. ВЛАДИМИРСЬКОГО-БУДАНОВА

Порівняльна історія права є одним із перспективних напрямів розвитку сучасної вітчизняної юридичної науки. В умовах розвитку постнекласичної науки, становлення полілогу культур, цивілізацій, регіонів, виникає потреба у якісно новому вирішенні ряду важливих епістемологічних проблем порівняльної історії права. Одними з них є питання щодо характеру взаємозв'язку філософських категорій «простір» і «час» та історично-порівняльних правових досліджень. Разом з тим, дане питання може бути позитивно вирішене лише з урахуванням досвіду таких досліджень у минулому. Закономірно, що слід звернутись до наукової спадщини Ф.І. Леонтовича та М. Ф. Владимирського-Буданова.

Аналіз предметності перших досліджень Ф.І. Леонтовича (60-ті роки): порівняльне вивчення Руської Правди, Полицького Статуту, пам'яток південно-західних слов'ян, хорвато-далматського законодавства, порівняння інститутів руського та литовсько-руського права та ін. – свідчить про зацікавленість порівняльною історією слов'янського права. Разом з тим, у кінці 60-х років XIX ст. вчений підкреслює можливість вивчати вітчизняне право паралельно з правом народів не слов'янського походження. Причину такого застосування вказаного методу він пояснює наявністю у всіх народів явищ, що відрізнялись загальнолюдським характером (Леонтович Ф. И. История русского права. 1869, с.54). Тому закономірним виглядає прагнення Ф.І. Леонтовича вже з кінця 70-х років перенести акценти з порівняльного вивчення суто слов'янського права на дослідження правового устрою не слов'янських народів. Наприклад, до

таких досліджень можна віднести вивчення аналогій між монгольським та московським адміністративно-правовим устроєм, звичаєвого права народів Північного та Східного Кавказу, необхідність дослідження якого він пояснює науковим інтересом виявлення загальних законів розвитку правових інститутів, адже у звичаєвому праві кавказьких горців можна знайти такі явища суспільної культури, що спочатку зустрічались в історії усіх народів (Леонтович Ф. И. К истории права русских инородцев. Древний монголо-калмыцкий или ойратский устав взысканий. 1879, 250-254; Адагы кавказских горцев. 1882, с.2,4). Також до вказаного циклу можна віднести пошук вченим суспільних першооснов віддаленої епохи спільного життя арійських племен з метою доведення гіпотези щодо їх генетичного зв'язку із інститутами давньослов'янського побуту.

М. Ф. Владимирський-Буданов також особливу увагу надавав питанню співвідношення історії руського та слов'янського права. На його думку, джерелом єдності права слов'янських народів є єдність національності і, частково, ступеню культури; спільність мови, побуту та юридичних норм, місця проживання на початковому етапі історії (Владимирський-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права. 1915, с.3,268; Неизданные законы юго-западных славян. 1881, с.112). У взаємовідношенні «слов'янське право» – «руське право» він визнавав, що останнє є невід'ємною частиною слов'янського права як цілого; але єдність слов'янського права він розглядав через призму диверсифікації права кожної слов'янської нації. Ідея про національні особливості слов'янського права обґрунтовувалась ним аналогіями фактів з історії руського права XII – XIII ст. та права інших слов'янських народів; слов'янське право як ціле по відношенню до права інших народів мало дивергентні риси. Застосування історично-порівняльного методу дозволило вченому виділити загальнослов'янські особливості у цивільному, сімейному, кримінальному праві, у взаємовідносинах між державою, громадою, зробити висновок про переважання у слов'ян публічного над приватним.

Така позиція науковця зближує його із вченими-слов'янофілами, хоча він самоідентифікував себе як прихильника сучасного йому наукового напрямку, що виникло із стикання «слов'янофілів» та «західників». Він зазначав, що нація є частиною людського роду, що відтворює в собі загальнолюдські закони розвитку у формах оригінальних. Загальнолюдські риси вчений знаходить у багатьох історично-правових явищах, виявляє спільності у правовому розвитку індоєвропейських народів на початковому етапі історії людства, аналогії деяких правових інститутів у всіх первісних народів (Владимирський-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права. 1915, с.1,7,289,479,511; Неизданные законы юго-западных славян. 1881, с.113; К истории права русских инородцев. Древний Монголо-Калмыцкий или ойратский устав взысканий (Цааджин-Бичик). 1879, с.7,209). Слід зазначити, що вчений намагався виявляти (до певної межі) спільні риси між

правом слов'янських та західноєвропейських народів. Зокрема, він співвідносив устрій слов'янських та німецьких народів періоду середньовіччя як різні види, але одного роду; знаходив (хоч лише за формою) спільності між суспільним устроєм слов'ян та давньо-класичних суспільств Європи; вказував на первісну близькість римського та слов'янського державного ладу (Владимирский-Буданов М. Ф. Неизданные законы юго-западных славян. 1881, с.115; Немецкое право в Польше и Литве. 1868, с.301). Оригінальними є роздуми історика щодо необхідності пошуків спільних рис права давньоруського та деяких азійських народів. Так, він надавав важливого значення опублікуванню давнього монголо-калмицького статуту стягнень, адже єдність людської природи, на його думку, є особливо помітною у сфері права.

Таким чином, із сказаного можна зробити наступні висновки:

1. Вчені активно займались порівняльним вивченням історії слов'янського права; у просторовому вимірі цей напрям дослідження обмежувався слов'янським світом, а у часовому – періодом середньовіччя.

2. Разом з тим, вчені з метою виявлення універсальних рис правового розвитку різних народів намагались розширити просторовий та часовий ареал порівняльно-історичних досліджень. Тому вони вивчали німецьке, римське право (М. Ф. Владимирский-Буданов), право кавказьких горців (Ф.І. Леонтович), монгольське право. Мета дослідження закономірно зумовлювала розширення не тільки просторових меж, але й часових: саме тому вчені здійснювали пошук аналогій у правовому устрої індоєвропейських народів первісного періоду.

Зубенко Г. В.

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
доцент кафедри конституційного, міжнародного та муніципального права,
кандидат юридичних наук, доцент*

Бродникова Т. О., Джумасва К. Б.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ РІШЕНЬ ТА ПОСТАНОВ ЄСПЛ

Одна з проблем, що перешкоджає належному застосуванню Конвенції та практики Європейського суду – обмеженість доступу суддів до рішень Європейського суду щодо України та щодо інших держав (Доповідь голови ВАСУ Пасенюка О. М. на Міжнародній конференції «Проблеми застосування практики Європейського суду з прав людини у правовій системі України» // http://www.vasu.gov.ua/ua/imp_sub.html?_m=publications&_t=rec&id=1864). Ця обмеженість викликана передусім відсутністю офіційного перекладу українською мовою всіх рішень та постанов ЄСПЛ.